

MHUX KULL MA JLEQQ DEHEB

*Lir-Rev. C. L. Dessoulavy
habib ta' lsienna.*

Nikol ta' *Qinċla* kien tweled is-Sigġiewi mill-gebbieda *Tal-Perċjus*. Laqmu tbiddel mita żżewweġ ix-Xewkija ta' Għawdex lil Madlien ta' *Qinċla*, għax min jiżżewweġ Għawdex jieħu l-mara u l-laqam ta' niesha. Jekk wieħed jaħsibha ftit, haġa sabiha din, li tiswa wisq għat-tqassit tal-insla u, haġa li nsibuha f'pajjiżi oħra l-aktar tal-Vant, fejn l-ismijiet imorru mal-gebbieda tal-mara u mhux tar-raġel. Nikol kien bidwi għaqli, li kiseb ftit raba' qattan li jrodd mhux ftit, imgħammar bil-qbajjel u l-imqajjel tagħhom. Biežel u tal-ħsieb kien jilħaq ma' kollox għax fehemt u kienet li min jagħmel xogħlu b'idu jirqmu u jżidu. Post uliedu, il-kbira, Zezi, kienet tifla sabiha, ta' darha, sejra dejjem tinsej u tkeċner, iddur b'ħutha ż-żgħar, tagħlef it-tjur u l-erba' bhejjem li kellhom fil-ġnejna u barra, tista' tgħid, għall-Knisja biss.

Mhux ta' b'xejn li ż-żgħażaġħ tar-raħal kienu, il-bieċa l-kbira, b'għajnejhom fuqha, hekk għal wiċċha, kemm għal flus missierha.

Dik il-ħabta kien jisboq lil sħabu s-Sigġiewi żaġħżuġħ ismar, godli, wiċċu dejjem daħkani li jingħad li kien trabba' Susa. Xogħlu kien ħafif, xriek ta' wieħed ħuttab tal-bhejjem imma niesu Malta ma kellux. Kien jismu Kieli u mlaqqan is-Susi. Liebes dejjem mill-aħjar, kien dħuli ma' sħabu, jixrob magħhom, idur magħhom u jqabbel fuq il-kitarra; kull ma jixtri jħallsu u idu f'butu l-ewwel wieħed għall-infiq.

Bħal sħabu kollha kien tħajjar għal Zezi hu wkoll imma maqluġħ aktar minnhom għax imrobbi mal-Franċiżi, u kellu aktar mid-dinja. Flok iqabbel taħt it-tieqa ta' Zezi kien dejjem ifittex jindiehes mal-missier u billi dan kien iħobb il-bhejjem, malli l-ħali kien jirkapta xi baġħla sabiha, xi felu għadu ħiereġ għax-xogħol, dritt imur bih għand Nikol u jara kif jagħmel u jħawwadulu. Nikol kien jinħall malli jurih dawn il-bhejjem u għas-senserija ma kellux għax jaħseb għax Kieli miegħu ma kienx ifittex. U l-lum ifittxu l-għalqa u għada d-dar, issa jgħid xi ħlieqa lil Madlien, issa jgħib xi par beċċun lil Zezi, issa qabda ħommos jew ħabb għażiż lis-subien, iġħid li waslulu minn Tunes, helu helu sar qiesu wieħed tad-dar.

Mita ra li sar ħabib ta' kulħadd u li ħadd ma kien intebaħ fejn ried jasal il-qarrieqi, l-ewwel ma gietu x-xoqqa f'moxtha faqqa' x-xewqa li kien rabba minn żmien.

Ftit wara l-Għid-il-Kbir, sab lil Nikol idebber ma' sieħbu xiri ta' għalqa, tah il-Għid it-tajjeb u erbgħa u erbgħa tmienja talbu jżewġu lil Zezi.

Nikol ħabat jiqleq, ma qalx le u l-anqas iva.

—Naħsibha Kiel, jew aħjar nara xi jgħidu tad-dar, għaġla ma hemmx, jekk hu mn'Alla kollox jasal. Jien lilek nafek b'tifel sewwa u hekk is-sieħba kemm it-tifla għibda għalik għandhom. Hallini nara fiex aħna d-dar. Iż-żwieġ haġa t'Alla u dak li jrid Hu jirnexxi żgur.

Mar id-dar aktar ħosbien minn ferħan, mhux għax sab xi jgħid fil-għarus imma hass bħal kesha f'qalbu li għad li l-guvni kien dejjem gieb ruħu sewwa, lil niesu qatt ma semmihom u la kien jaf fejn u kif trabba u la qatt sama' fuq ħajtu ta' barra u la fit-tajjeb u l-anqas fil-ħażin.

Lill-mara tarrfilha xi haġa u hi malajr tarrfet lil bintha, inbagħad xi kelma żerżqet lill-gara, aktar biex tniggiżha ta' dak li kienet qalet granet qabel lit-tewwejja mita marret trawmilha n-newl.

—“Taf x'qalet xbintek : għalxejn tressaq il-Kejli lejn bintha għax dak għandu min iħobbu barra mir-raħal.”

Inbagħad billi Madlien kien jogħgobha kif jilbes Kejli u kif kien idoqq il-kitarra nhar ta' Hadd sieq fuq sieq fuq ix-xriek li kellhom fis-setaħ; kellha seba' mitt sena ddaħħlu d-dar u taqbd u taħt idejha.

Nikol, f'nofs il-gimgha, niżel sal-Belt u mar ifittex l-avukat Nerik Zammit li, dik il-ħabta, kellu offizzju msemmi Bureau de la Méditerranée, biex jaqdi lill-bciewa li kellhom xi negozju ma' Tunes u l-Arġiel. L-Avukat ħażzeż kull ma ġabar fuq Kieli minn għand Nikol u qallu biex iħalli xi gimghatejn u jiġi għar-risposta.

Egħluq il-ħmistax Nikol kien għand l-avukat mhux biex jisma' xi haġa ġdida, iżda x'aktar biex ikollu xi jgħid lill-mara fil-għaxija.

—“Għandek xi qaddis jitlob għalik,” qallu l-avukat. “Kif inbramt ma' dan Kieli ta' Susa?” Milli stajt naqbad ma ħalliex isem tajjeb wisq warajh u la Susa u l-anqas Tunes. Qiegħed nistenna naqbad x'kienet sewwa l-bicċa imma xi haġa mgħawwġa sħiħ hemm fin-nofs. Arġa' erħi gimghatejn oħra u ħalli min jarak Nikol. Jekk nonfoq xi haġa ma tluwnix naħseb.”?

—Inlumeġ, sur Avukat? nonfoq ruġi u nkun nafulek sa mewti, jekk teħlisni minn din it-taħbila, għax ingħidlek is-sewwa ma nafx fejn nati rasi. Qatt ma għadda minn moħħi li dan Kieli ser ighallini fl-aħħar.

—S'issa ma hemm xejn sod li tista' timxi fuqu, imma jkun aħjar kieku ttawwal il-biċċa.

—Nara x'nista' nagħmel, qal Nikol, għax il-mara għandha mitt sena biex iddaħħlu għarus.

—Nifhmek, qal l-avukat, inti agħmel li tista'. Mur u ħalli din il-gimġha tgħaddi u arga' ejja. Nikol mar ir-raħal u ma tarraf lil ħadd x'kien sama', imma Madlien dahħlet lil Kieli għarus minnufih u kollha ferħana bdiet taħseb għall-gies, id-dur, tara xi mobbli għall-għamara u żżur il-graba biex tati-hom il-bxara. Żeżi ngabret il-ġewwa aktar minn dari midhija aktar bil-ħjata u biż-żagarelli milli bil-għarus li għibha maktur daqshieħ u ħatem tad-deheb minn dawk taż-żewġ idejn iżommu qalb. Ftit granet wara Kieli beda jistaqsi mita jsiru t-tnidijiet u mita jiltaqgħu għall-kitba taż-żwieġ. Nikol dejjem kelma waħda: "X'għaġla hemm? qattusa għaġġilija tagħmel friegħ għomi.

Mita wasal iż-żmien, Nikol raġa' telaq għand l-avukat.

—Għandna xi aħbar tajba sur avukat?

—Riħ ħażin għandna, Nikol. Ma jistâx wieħed iħassru dan iż-żwieġ?

—Kif iħassru, il-mara għalkemm ma tħajritx tibda t-tnedijiet.

—Żmien għandna bżonn, Nikol, jekk iniedu jkolli nikteb lill-Kappillan.

Nikol ma sabx xi jgħid jew x'jagħmel.

Il-ħadd ta' wara, il-Kappillan tar-raħal qara fl-awrora l-ewwel tnedija:

"Jien għandi ser isir żwieġ bejn Mikiel Borg bin Pawlu, mill-belt ta' Susa u Żeżi Fabri bint Nikol Fabri ta' Qinċla u Madlien Paris it-tnejn minn dina l-parroċċa. Min jaf xi haġa li għaliha dan iż-żwieġ ma jistâx ighaddi l-quddiem għandu jistqarrha taħt piena tal-iskomunka skond il-Kostituzzjoni Sinodali. Dina hi l-ewwel tnedija."

Il-għada Nikol sab ruġu għand l-avukat biex igħidlu x'gara.

—Halli f'idejja, qallu, issa nidħol jien, int qiesek ma tafx b'xejn, mur għal xogħlok, żommni biss imgħarraf minn dak kollu li jigri.

—Sur avukat ara li ismi ma jidhirx, għax fir-raħal qatt ma nstama' ismi u aħna nies tal-unur. Flusi f'idejk u għiehi wkoll... ara fejn kelli niġi wara li hdimt tant u għamilt kemm stajt ġid ir-raħal !..

—Xejn tibża' Nikol int u niesek toħorġu ta' galantomi, minn hu htija jħallas il-laħam.

Il-kappillan, granet wara, waslitlu ittra li tgħidlu li Kieli s-Susi mhux għażeb u jekk ma jurikx karti minn Tunes li hu għażeb jew armel iż-żwieġ li nidejt ma jistâx isir.

—Il-kappillan, b'għageb kbir tiegħu, baġhat għal Kieli u qallu x'kitbulu. Jingħad li ma nistâx inżewwġek għax int ma ġibtx ruħek sewwa u la mal-Knisja u l-anqas mal-liġijiet ta' pajjiżek. Jien ma għandix para ħlief il-liġijiet tal-Knisja, għall-ħwejjegħ l-oħra jaħseb min imissu. Ġibli l-karti li nin-ħtieġ jekk trid li t-tnidijiet imorru l-quddiem.

—Sur kappillan, qal Kejli, jien m'jinieix miżżewwġ immma biex ingħib il-karti rrid ħafna żmien.

—Jien m'jinieix ingħaġġlek; mita jaslu l-karti nżewwġek.

—Kejli qalbu għamlet tikk għax biex iġib il-karti ta' *l-istatu libru*, kif qallu l-kappillan kien jidħol f'nassa li ma bħalha li twasslu fiż-żundana ta' Susa.

Mar dritt għand Madlien u qallha li l-kappillan talbu karti li kellu jġibhom minn Susa biex ikompli t-tnedijiet immma hu kien ser jitlaq il-għada stess u jmur għalihom u fi żmien ta' ġimġha jew l-aktar ta' għaxart ijiem ikun magħhom.

—Nieħdu f'tit tal-paċenzja la l-biċċa ġiet hekk, iż-żwieġ isir ix-xahar id-dieħel, qallha.

Id-dar kulħadd baqa' skantat għal din il-bxara, in-nisa ma ħaduhix wisq bi kbira għax il-kappillan għamel dak li jmissu; "miskin Kejli ser jieħu safra bla ħsieb," qalu. "Ni-stennew, la ġiet hekk".

Nikol baqa' jħares donnu mibluh, mar għand il-kappillan biex ikun għamel xi ħaġa nbaġħad telaq għal għand l-avukat.

—Faqqgħet il-bomba hux Kol?, qallu, malli rah quddiemu, Hlistekx ta' raġel mil-lifġha li kont ser iddaħħal f'komtok? Ma stajtx issib raġel aktar ħażin minn Kieli s-Susi biex titħaten miegħu. Jekk ma jfittixx jitlaq minn Malta jibagħtu jġibruh minn Tunes għalli għamel żmien ilu. Mur Nikol u ixgħel xemġha lill-anġlu kustodju ta' bintek li ħelisha minn dak il-għarus. Sewwa jgħidu: li ħamiema bla hiena jtemmha s-seqer. Int tgħid xejn u qiesek ma taf xejn għax Kieli waħdu jitlaq baxx baxx u jgħib għal dejjem,

Hekk kien. Għaddiet gimgha, għadda xahar, u Kieli ma deherx iżjed. Madlien damet ma ntebħiet li l-għasfur kien tar u damet trodd is-slaleb aktar minn xahar. Żeżi baqgħet mix-ruba f'qoxritha għax qatt ma kienet taħseb fejn kienet tista' tasal il-ħiena ta' żagħżuġħ ħelu u twajjeb bħal Kieli; bkiet u xarrbet bid-dmugħ il-maktur tal-ħarir li qalgħet fir-rabta. Fir-raħal, min għela, min feraħ, min daħak, min qal jaħasra għal Żeżi, min qal ħaqqhom, għamew għal zinżill barrani. Vitor, il-ġara ta' Madlien, kull daħla u ħarġa kienet issamma' leħena minn wara l-ħajt tal-għalqa :

“Ħanini beċċun bajdani
 “fejn imur iżoqquhuli :
 “il-ħali jagħmel għal żaqqu
 “għad xi darba jżommuhuli.”

Nikol ħallas l-avukat malli baqgħtu l-kont, lira tad-deheb fuq l-oħra, u għall-Milied newwillu dundjana smina u wiżża mill-isbaħ għax kien jistħoqqu.

Biż-żmien kollox intesa. Żeżi tgħarrset ma' Pawlu “Ta' Martina,” li kellu f'idejħ il-għelieqi u l-ġardin l-abjad ta' Ta' Brija. Niesu u nies Nikol saru ħaġa waħda. L-ewwel ħarġa saret il-Buskett fil-ġnien tas-Sultan; l-iħtiena spalla ma' spalla, l-imdanna mdendla mal-kenna, il-barba quddiem, is-slejjeġ gozz wieħed, wara. Il-kappillan wasal fl-aħħar u berikħom b'qalbu kollħa għax il-koll kien jaħhom u kien iħobbħom bħal uliedu, għax trabba' tista' tgħid magħħom.

U l-għarajjes għammru u tammru kif nafu li għamlu dejjem il-għarajjes fil-ħrejjeġ ta' niesna fl-imghoddi.

17/1/33.

T. Z.